

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 314.774:314.117

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-33>

Малікова І.П.

старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Одеського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Malikova Irina

Senior Lecturer in Department of Accounting and Taxation
Odessa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

ПЕРЕПИС ЯК НАЙБІЛЬШ ПОВНЕ ТА ДОСТОВІРНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО НАСЕЛЕННЯ

CENSUS AS THE MOST DEFINITE AND RELIABLE INFORMATION SOURCE OF POPULATION

У статті доведено, що для координації та управління соціально-економічним розвитком країни всі гілки влади повинні володіти повною й об'єктивною інформацією про чисельність населення та його склад. Доведено, що відсутність такої інформації сьогодні є однією з проблем України. Досліджено різні способи отримання первинних даних про населення. Надано їх коротку характеристику, вказано на переваги та недоліки кожного з них. Установлено, що саме перепис й досі залишається найбільш повним та достовірним джерелом інформації про населення. Проаналізовано результати Всеукраїнського перепису населення 2001 р. Вказано на порушення принципу періодичності проведення перепису населення, підкреслено необхідність чергового його проведення найближчим часом. Доведено значимість вивчення досвіду інших країн щодо питань сучасних інноваційних підходів до проведення перепису населення та об'єднання їх із традиційними методами.

Ключові слова: категорії населення, природний рух, міграційні процеси, поточний облік, перепис, періодичність.

В статье указано, что для координации и управления социально-экономическим развитием страны все ветви власти должны владеть полной и объективной информацией о численности населения и его составе. Доказано, что отсутствие такой информации сегодня является одной из проблем Украины. Исследованы различные способы получения первичных данных о населении. Дана их краткая характеристика, указаны преимущества и недостатки каждого из них. Определено, что именно перепись остается наиболее полным и достоверным источником информации о населении. Проанализированы результаты Всеукраинской переписи населения 2001 г. Указано на нарушение принципа периодичности проведения переписи и на необходимость ее очередного проведения в ближайшее время. Рекомендовано изучение опыта других стран в вопросе использования современных инновационных подходов при проведении переписи и их сочетание с традиционными методами.

Ключевые слова: категории населения, естественный прирост, миграционные процессы, текущий учет, перепись, периодичность.

It has been indicated in the article that all branches of government must have complete and objective information about the number of population and its composition according to various characteristics in order to coordinate and manage the socio-economic development of the country. It has been indicated that in order to carry out any reforms in the country, it is necessary to know clearly what kind of productive, financial and human potential the country possesses. It has been emphasized that the lack of relevant and full information nowadays is one of the key problems of Ukraine. The author indicates that the search for the most complete and reliable source of information about the population is becoming increasingly important and relevant. The population is considered as a complex statistical

population and the elements are constantly changed under the influence of natural and migration processes. The main categories of the population which are used in demographic statistics have been reviewed. The author proposes a classification of sources of primary information about the population. Various methods of obtaining data of the number of population and its composition for various quantitative and qualitative characteristics have been studied and analyzed. The advantages and disadvantages of each of them have been considered. It has been shown that there are discrepancies in the indicators which have been obtained from different sources of information. In the process of the research, it has been proved that the census remains the most complete and reliable source of information of the number of population and its composition on economic, social, ethnic and other features. The results of the first All-Ukrainian population census of 2001 have been analyzed. The nonobservance of the principle of the frequency of its implementation has been indicated. The reasons of rescheduling of the timing of the census in our country for over the past few years have been studied. The necessity of carrying out next census of population in the nearest future has been proved. The importance of preparatory work as prevention of reducing the risks of the negative impact of various objective and subjective factors on the census results has been emphasized. The necessity of studying the experience of other countries in the issue of using traditional census methods in combination with modern innovative approaches has been substantiated.

Keywords: population categories, natural growth, migration processes, current records, census, periodicity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Повна та об'єктивна інформація про чисельність населення, його склад за різними характеристиками у цілому в країні та її регіонах дуже важлива для різних гілок влади під час прийняття адекватних управлінських рішень у своїй поточній роботі, під час розроблення конкретних програм економічного та соціального характеру на перспективу. Володіння достовірними даними про чисельність населення країни, його склад, природний та механічний рух – це необхідний компонент існування сучасного суспільства. Для того щоб проводити будь-які перетворення, необхідно чітко знати, який у країні є виробничий, фінансовий та людський ресурс. Відсутність відповідної інформації в повному обсязі сьогодні є однією з ключових проблем України, тому пошук найбільш повного та достовірного джерела інформації про населення набуває великого значення та актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Моніторинг демографічних процесів, що відбуваються в Україні, проводять різні державні установи. До них можна віднести Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, органи Державної служби статистики України. У літературі зустрічається багато публікацій, у яких на основі отриманих первинних даних проводиться аналіз динаміки чисельності населення, конструюються різні моделі факторних ознак, що впливають на дані зміни, та визначаються прогностичні показники. Але зовсім мало робіт, у яких розглядаються способи отримання первинної інформації про чисельність населення та його склад за різними кількісними та якісними характеристиками. Серед сучасних вітчизняних учених та практиків, які займаються дослідженнями у даному напрямі, передусім слід необхідно відзначити Л.С. Дорошенко, О.І. Драган, Е.М. Лібанову, О. Овдіна, І. Суботіну, Л.І. Тертичну, В.П. Трощинського та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на існуючі наукові роботи за даною тематикою, слід відзначити, що дуже мало публікацій, де розглядаються та аналізуються переваги та недоліки кожного інформаційного джерела.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою дослідження є вивчення та аналіз різних способів отримання інформації про населення та доведення того, що перепис і досі залишається основним джерелом, який надає найбільш вичерпну інформацію про чисельність та склад населення у цілому в країні та її адміністративно-територіальних одиницях.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Найважливіший капітал, який є в розпорядженні суспільства, – це його населення. Населення – сукупність людей, що живуть у межах якоїсь конкретно вказаної території. Але це не проста статистична сукупність, що об'єднує групу людей за місцем проживання, а дуже складна система елементів, які постійно змінюються у часі та які можна розглядати за різними ознаками. Інформація про чисельність населення, його склад та структурні зміни необхідна органам як законодавчої, так і виконавчої влади для координації та управління соціально-економічним розвитком країни.

Демографічна статистика розрізняє три категорії населення: постійне, наявне та приписне (юридичне). Чисельність постійного населення найповніше характеризує соціально-економічну структуру суспільства. На практиці в різних випадках, залежно від конкретного завдання, яке необхідно вирішити, використовують ту чи іншу категорію населення.

Слід звернути увагу, що вся демографічна інформація дає характеристику населення на конкретну дату або за будь-який період часу. Інформація про населення поділяється на первинну (вихідну) та вторинну. Первинна інформація – це безпосередньо зібрані статистичні дані про населення. Вторинна інформація – вже оброблені певним чином вихідні дані. За своєю сутністю вторинна інформація є результатом відповідної аналітичної обробки первинних даних [1, с. 27]. Тобто основою для вторинної інформації є первинні показники. Дуже важливими є розгляд джерел (способів отримання) первинної інформації про населення, аналіз переваг та недоліків кожного з них. Класифікацію джерел первинної інформації про населення та його склад за різними кількісними та якісними характеристиками надано на рис. 1.

Органи Державної служби статистики України (Держстат) проводять поточний облік чисельності

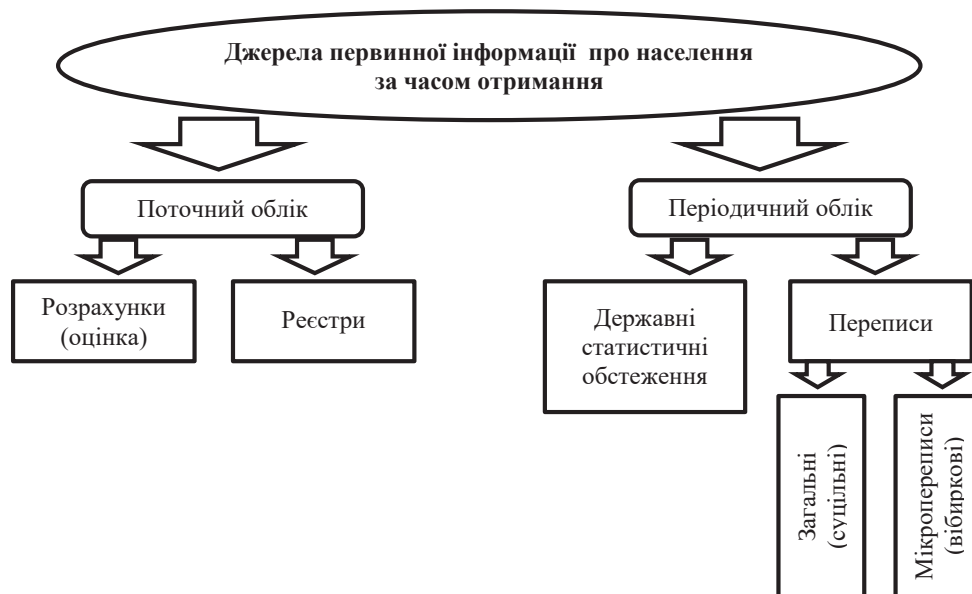

Рис. 1. Класифікація джерел первинної інформації про населення за часом отримання

Джерело: розроблено автором

населення шляхом розрахунків (оцінок). Розрахунок (оцінка) чисельності населення – наближене визначення чисельності населення на території країни або її частини без проведення перепису населення. Перевага даного джерела інформації полягає у його систематичності та оперативності. В експрес-випусках Держстат на початок кожного місяця надає інформацію про загальну чисельність наявного та постійного населення. Джерелами інформації для проведення таких розрахунків (оцінок) є дані останнього перепису населення, адміністративні дані щодо природного та механічного руху, нормативно-правові акти з питань адміністративно-територіального устрою України.

Розрахунки (оцінки) чисельності населення станом на 1 січня кожного року проводяться методом демографічного балансу, що являє собою балансову модель взаємозв'язку між показниками, яка надана у формулі:

$$N_{t+1} = N_t + B_t - D_t + I_t - E_t + \Delta N_t^{ATЗ}, \quad (1)$$

де N – чисельність населення;

B – кількість живонароджених (кількість живонароджень);

D – кількість померлих (кількість смертей);

I – кількість прибулих (кількість прибуттів);

E – кількість вибулих (кількість вибуттів);

t – звітний рік;

Δ – приріст (скорочення);

$ATЗ$ – адміністративно-територіальні зміни.

Щомісячні розрахунки загальної чисельності населення здійснюються на перше число місяця, наступного за звітним періодом, за вищенаведеною формулою без урахування $ATЗ$ [2].

Однак, як показує практика, такі розрахунки не є точними. У першу чергу проблема якості поточного обліку пов'язана з неможливістю отримати достовірні дані про внутрішні та зовнішні міграційні потоки, які

значно зросли в останні роки у зв'язку з процесами глобалізації. Адміністративні дані щодо міграційного руху населення визначають кількість подій прибуття та вибуття, а не кількість фізичних осіб, з якими ці події відбулися. Проте для розрахунків (оцінок) чисельності населення кількість випадків щодо вибуття та прибуття умовно приймається рівним кількості прибулих та вибулих [2]. Це, безумовно, негативно впливає на результати розрахунків. Слід відзначити, що інколи дані поточного обліку мають значні розбіжності з реальністю. Так, порівняльний аналіз даних поточного обліку чисельності населення з підсумками переписів населення, які відбулися у багатьох державах – членах ЄС у 2011 р., показав відхилення між ними. Чисельність населення за результатами перепису в окремих країнах значно нижча даних поточного обліку. Сумний антирекорд установила Румунія, де недорахували 11% населення. У Латвії цей показник становить 7%, у Литві – 6% [3, с. 25].

Поточний облік населення ведеться не тільки статистичними, а й різними адміністративними та державними органами у вигляді складання списків або картотек, які являють собою різноманітні реєстри населення. В окремих європейських країнах із добре налагодженою системою обліку реєстри населення є основним джерелом інформації про людину. В Україні дані списки та картотеки населення створюються для виконання конкретних завдань і зазвичай охоплюють не все населення, а тільки якусь його частину. Крім того, здебільшого у них враховується юридичне населення, яке не співпадає з показниками наявного та постійного населення. Кабінет Міністрів України планує найближчим часом об'єднати в одній базі даних усі наявні в Україні реєстри громадян. Однак це слід очікувати тільки у перспективі, тому сьогодні використовувати дані цих реєстрів як повноцінне джерело інформації про населення поки що рано.

Для доповнення даних поточного обліку проводять Державні статистичні обстеження. Підсумки таких періодичних обстежень дають багато інформації про населення за різними характеристиками. Серед них, насамперед, необхідно виділити Державні вибіркові обстеження умов життя домогосподарств (ОУЖД), які базуються на загальноприйнятих міжнародних стандартах. Через мережу обстежуваних домогосподарств органи державної статистики отримують інформацію щодо життєвого рівня населення, його характеристики за структурою доходів та витрат, дані щодо споживання продовольчих, непродовольчих товарів та послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, наявності в домогосподарствах дітей та за іншими соціально-економічними аспектами. Матеріали обстеження є джерелом інформації для дослідження питань бідності та депривацій [4]. Однак слід відзначити, що результати таких вибіркових обстежень також мають неточності, оскільки принципово неможливо забезпечити репрезентативність вибірки за відсутності надійної інформації про генеральну сукупність [5].

Наступним джерелом первинної інформації є перепис населення. Метою проведення Перепису населення є отримання достовірних, об'єктивних та цілісних даних щодо різноманітних характеристик населення країни у цілому та за кожною адміністративно-територіальною одиницею для інформаційного забезпечення управління та прогнозування соціально-економічного розвитку, а також розроблення та реалізації виваженої державної політики з питань народонаселення [6, Ст. 3]. Під час організації та проведення перепису населення дотримуються основних її методологічно-організаційних принципів, які визначено у Законі України «Про Всеукраїнський перепис».

У процесі вивчення історичних фактів щодо проведення переписів населення в різних країнах світу на різних етапах розвитку людства можна спостерігати певні особливості в організації збору даних, що дає змогу провести класифікацію переписів населення. За ступенем охоплення населення виділяють загальні та вибіркові переписи. Загальні переписи припускають процес суцільного спостереження, коли дані збираються про кожного жителя країни. Для вирішення актуальних соціально-економічних та побутових проблем життєдіяльності населення країни іноді проводяться вибіркові переписи або мікропереписи. Під час проведення такого виду перепису проводиться опитування частини населення за спеціальною програмою. Залежно від поставленої мети відбір населення може проводитися за різними принципами. А саме: облік населення може проводитися лише на окремих територіях або окремих категорій населення (наприклад, перепис міського населення). На думку автора, до вибіркових переписів також слід віднести й пробні переписи, суть та значення яких буде розглянуто пізніше.

Слід відзначити, що процес збору інформації може займати різні за тривалістю проміжки часу – від декількох годин (одноденний перепис) до декількох днів та місяців. Так, до вибіркового одноденного

перепису відноситься перепис населення м. Києва, який відбувся 2 березня 1974 р. Найбільше значення, безумовно, мають загальні переписи населення як найбільш повне, достовірне і систематизоване джерело даних про населення.

Прикладом загального перепису, що тривав протягом декількох днів, служить перший і поки що останній перепис населення в незалежній Україні, який був проведений із 5 по 14 грудня 2001 р. Під час Всеукраїнського перепису населення проводився облік наявного та постійного населення станом на 12 годин ночі з 4 на 5 грудня 2001 р. Категорія юридичного населення не фіксується переписами, оскільки перепис проводиться за місцем фактичного знаходження людини, а не реєстрації, тому не передбачає перевірки паспортних даних. Перепис підлягали всі громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства, які постійно або тимчасово проживали на території України. За даними Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 р., чисельність наявного населення України становила 48 457 тис осіб, постійного – 48 241 тис осіб, кількість чоловіків становила 46,3%, жінок – 53,7%. Особливістю національного складу населення України є його багатонаціональність (на той час на території країни проживали представники понад 130 національностей і народностей) [7].

Аналіз підсумків Всеукраїнського перепису населення дає змогу зробити висновок, що інформація, отримана даним способом, є найбільш вичерпною. По-перше, загальний перепис – це суцільне спостереження. По-друге, у ході перепису можна отримати дані про рівень освіти населення, його етнічний, мовний склад, зайнятість, міграційну активність, джерела існування та за іншими ознаками. Інформацію за багатьма із цих характеристик можна отримати тільки на основі відповідей безпосередньо від самих людей у процесі опитування.

До 2001 р. переписи населення в нашій країні, на той час в УРСР, відбувалися одночасно зі збором інформації про чисельність та склад населення по всій території Радянського Союзу. Останні такі переписи відбулися в січні 1979 р. та січні 1989 р. Одним із принципів проведення перепису населення, якого прагнула дотримуватися влада Радянського Союзу та який зберігається сьогодні в більшості країн світу, є періодичність його проведення. Світова практика визначає необхідність проведення перепису раз на 10 років, а саме у роки, які закінчуються на 0, 1 або 9.

У нашій країні принцип періодичності був порушений, термін проведення перепису неодноразово переносився з різних причин. Основною причиною влада називала відсутність достатніх фінансових ресурсів, тому що перепис є найдорожчим та масштабним статистичним спостереженням. Однак існує інша причина, яка, на нашу думку, є основною, – це політичний складник. Відсутність достовірних даних про чисельність населення дає можливість використовувати різні корупційні схеми, маніпулювати багатьма показниками, створює сприятливі умови для всіляких фальсифікацій під час проведення виборів та ін.

Різні неофіційні джерела сьогодні надають суперечливу інформацію про чисельність населення України. У зв'язку із цим неможливо проводити зважені поточні розрахунки та розробляти реальні програми соціально-економічного розвитку, тому актуальним є питання проведення перепису населення найближчим часом. У команді нового президента піднімаються питання проведення «аудиту» країни, у тому числі й перепису населення. Однак окремі члени партії «Слуга народу» дуже поспішають та інколи роблять популістські заяві. Однією з таких була ідея проведення перепису населення в перші 100 днів нового президента, інші називають строки проведення перепису до кінця 2019 р.

Хотілося б застерегти нову владу від помилок під час прийняття подібних рішень. По-перше, це порушення законодавчого права. Згідно з чинним законодавством, підставою для проведення перепису населення є рішення Кабінету Міністрів України, яке приймається не пізніше, ніж за три роки до його початку [6, Ст. 3]. Раніше Кабінетом Міністрів України було прийнято рішення про проведення чергового Всеукраїнського перепису в 2020 р. [8]. Також новому уряду необхідно прислухатися до науковців та практиків, які рекомендують не поспішати, а більш детально підготуватися до даного заходу. Необхідно дану роботу зробити якісно та професійно, щоб не сталося, що даний перепис був проведений для «галочки». Тому спочатку необхідно проаналізувати матеріали Всеукраїнського перепису населення 2001 р., вивчити досвід організації та проведення переписів в інших країнах.

Слід звернути увагу на те, що перед проведенням загального перепису населення в окремих країнах світу практикується проведення пробного перепису на окремо взятих територіях. Пробний перепис населення проводиться для відпрацювання методологічних та організаційних положень, для зрозуміння реакції людей на окремі питання переписного листа. Його проведення дає можливість виявити недоліки у процесі підготовчої роботи, вжити конструктивних заходів щодо їх усунення. Раніше було заплановано проведення в грудні 2019 р. в Оболонському районі м. Києва та Бородянському районі Київської області пробного перепису населення з використанням інноваційних технологій збирання даних про населення [9]. Програма пробного перепису населення України на 2019 р. розробляється відповідно до рекомендацій, що ухвалені економічною і соціальною Радою Організації Об'єднаних Націй у резолюції E/RES/2015/10, та включає питання щодо перепису населення та житлового фонду. Слід відзначити, що питання Програми запланованого пробного перепису населення значно відрізняються від питань переписних листів Всеукраїнського перепису 2001 р. Це пояснюється тим, що зміст питань змінюється та залежить від потреб суспільства в тій чи іншій інформації.

Результативність та значимість отриманих даних за підсумками перепису населення, безумовно, значною мірою буде залежати від якості підготовчої роботи, рівня фахової підготовки його керівників та всього залученого персоналу. Але всі ці зусилля та

старання можуть бути даремними та не дадуть очікуваного результату, якщо буде порушений принцип загальності, суть якого полягає у зборі даних про всіх жителів країни. Дотримання цього принципу в сучасних умовах ускладнюється деякими об'єктивними і суб'єктивними чинниками.

До суб'єктивних чинників, що негативно можуть вплинути на хід та результати перепису, можна віднести байдужість із боку окремих громадян та їх нерозуміння значимості даного заходу, а також небажання впускати до себе незнайомих людей, відповідати на деякі питання, що включені в Програму перепису населення, тому що це, на їхню думку, може у подальшому негативно вплинути на їхнє життя. Тому без ефективної комунікаційної стратегії, без масштабних рекламних та інформаційних кампаній неможливо забезпечити належну участь населення. Українцям необхідним є попереднє ознайомлення населення із запитаннями переписного листа, з гарантіями безпеки та конфіденційності інформації. Останнє гарантується тим, що не має необхідності надавати переписувачам будь-які документи, також Держстат пропонує створення спеціальних переписних дільниць, на яких зможуть пройти анкетування українці, котрі не захотіли чи не змогли прийняти переписувача у себе вдома.

Серед об'єктивних чинників, які також можуть дати відхилення від реальних показників, можна назвати проблеми обліку окремих груп населення: нелегальних мігрантів, осіб без певного місця проживання. Сьогодні, на жаль, до всіх цих проблем додалася ще одна, яка пов'язана з організацією та проведенням збору інформації на територіях, які не підконтрольні Україні.

У процесі підготовчої роботи виникає багато дискусійних питань відносно методів проведення перепису. Останнім часом все частіше можна почути пропозиції відмовитися від обходу обліковцями житлових приміщень, опитування населення та заповнення переписних листів у паперовому вигляді. Існує думка про проведення перепису винятково через Інтернет. Однак у сучасних умовах повністю відмовитися від традиційних методів проведення перепису неможливо. Найбільш ефективним буде поєднання Інтернет-раунду з методом обходу. Це дасть змогу значно знизити бюджетні витрати на проведення перепису. Таким чином, незважаючи на всі існуючі проблеми та невирішені питання, не можна більше відкладати проведення чергового перепису населення в Україні, тому що оновлені дані про чисельність та склад населення будуть служити основою для зважених поточних рахунків та оцінювання подальших змін політичного, економічного, соціального, демографічного розвитку країни.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Останнім часом усе частіше зустрічається думка, що поточний облік населення дає змогу обійтися без проведення перепису населення, який потребує значних бюджетних витрат. Аргументів на користь такої гіпотези досить багато. Проведений аналіз різних способів отримання даних про населення дає підстави стверджувати,

що між ними існує зв'язок, вони доповнюють один одного, але у цих джерел різні завдання, вони містять різну за повнотою інформацію. Найбільш повним та достовірним інформаційним джерелом про чисельність населення та його склад за різними якісними та кількісними характеристиками й досі залишається перепис населення. Зараз в Україні йде велика підготовча робота щодо проведення такого масштабного заходу. Однак залишається багато суперечливих питань стосовно організації та методів проведення чергового перепису, але вони заслуговують на особливу увагу та додаткові дослідження.

Бібліографічний список:

1. Драган О.І., Тertyчна Т.І. Демографія : конспект лекцій. Київ : НУХТ, 2014. 132 с.
2. Методика проведення розрахунків (оцінок) чисельності населення : Наказ Державної служби статистики України від 25 грудня 2014 р. № 402. URL : http://www.gproxx.com/http://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/402/402_2014.htm (дата звернення: 15.10.2019).
3. Овдін О. Особливості організації переписів населення у 2011 році в Європейському Союзі. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. № 2(17). С. 20–28.
4. Методологічні положення з підготовки стандартних звітів з якості державних вибіркового обстежень населення (домогосподарств) : Наказ Державної служби статистики України від 28 грудня 2018 р. № 291. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2018/291/mp_sz_yar.pdf (дата звернення: 20.10.2019).
5. Лібанова Е. Демографічна інформація: необхідність, методи та проблеми її отримання. *Дзеркало тижня*. 2017. № 39. URL : https://dt.ua/internal/nas-milyoni-chi-tma-tmuscha-257615_html (дата звернення: 20.10.2019).
6. Про Всеукраїнський перепис населення : Закон України від 19 жовтня 2000 р. № 2058-III / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-14> (дата звернення: 16.10.2019).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2019).
8. Про проведення у 2020 році Всеукраїнського перепису населення : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 581-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2008-p> (дата звернення: 20.10.2019).
9. Про проведення пробного перепису населення : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 липня 2018 р. № 504-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2018-p> (дата звернення: 20.10.2019).

References:

1. Draghan O.I., Tertychna T.I. (2014) *Demografija* [Demography]. K.: NUKhT. (in Ukrainian)
2. Metodyka provedennja rozrakhunkiv (ocinok) chysel'nosti naselennja: Nakaz Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy vid 25 ghrudnja 2014 r. № 402 [Methods of calculations (estimates) of the population]. Available at: http://www.gproxx.com/http://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/402/402_2014.htm (accessed 15 October 2019)
3. Ovdin O. (2013) Osoblyvosti orghanizaciji perepysiv naselennja u 2011 roci v Jevropejskomu Sojuzi. [Features of the organization of population censuses in 2011 in the European Union]. *Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja*. [Public administration and local self-government] vol. 2, no. 17, pp.20-28. (in Ukrainian)
4. Metodologichni polozhennja z pidgotovky standartnykh zvitiv z yakosti derzhavnykh vybirkovykh obstezhenj naselennja (domoghospodarstv): Nakaz derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy vid 28 ghrudnja 2018 r. № 291 [Methodological provisions for the preparation of standard quality reports on state sample surveys of population (households)]: Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2018/291/mp_sz_yar.pdf (accessed 20 October 2019)
5. Libanova E. (2017) Demografichna informacija: neobkhidnistj, metody ta problemy jiji otrymannja. [Demographic information: the necessity, methods and problems of obtaining it]. *Mizhnarodnyj ghromadsjko-politychnyj tyzhnevnyk «Dzerkalo tyzhnja»*. [International Public and Political Weekly «Mirror of the Week»] no. 39. Available at: https://dt.ua/internal/nas-milyoni-chi-tma-tmuscha-257615_html (accessed 20 October 2019) (in Ukrainian)
6. Pro Vseukrajinsjkyj perepys naselennja: Zakon Ukrainy vid 19.10. 2000 r. № 2058-III [About the All-Ukrainian Population Census]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-14> (accessed 16 October 2019)
7. Oficijnyj sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: <http://ukrstat.gov.ua> (accessed 10 October 2019)
8. Pro provedennja u 2020 roci Vseukrajinsjkogho perepysu naselennja: Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9 kvitnja 2008 r. № 581-r. [About conducting the All-Ukrainian Population Census in 2020]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2008-p> (accessed 20 October 2019)
9. Pro provedennja probnogho perepysu naselennja: Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 lypnja 2018 r. № 504-r. [About conducting a population census]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2018-p> (accessed 20 October 2019)